

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI

Kotnikova ulica 28, 1000 Ljubljana

T: 01 369 77 00

F: 01 369 78 32

E: gp.mddsz@gov.si

www.mddsz.gov.si

URAD VLADE RS ZA KOMUNICIRANJE

e-naslov: gp.ukom@gov.si

Številka: 214-4/2016/4

Datum: 16. 2. 2016

Zadeva: Odgovor glede socialnih pravic priseljencev

Vaša št.: 092-9/2016/1

Prejeli smo vaš dopis, v katerem nas sprašujete za mnenje glede predloga državljana, da priseljenci iz drugih držav ne bi bili upravičeni do socialnih pravic (nadomestil za brezposelnost, otroških dodatkov, nadomestil za velike družine, enkratnih socialnih pomoči...). Predlagatelj svoj predlog smiselno utemeljuje, da priseljenci v veliki večini niso nikoli plačevali prispevkov in davkov v RS, hkrati pa poudarja, da mnogi priseljenci zlasti iz revnejših držav izkoriščajo socialne transferje, saj običajno uradno nimajo dohodkov ali premoženja. Skladno z navedenim predlaga, da bi bili priseljenci lahko upravičeni največ do polovične višine socialnih transferjev, sploh pa ne bi bili upravičeni do dodatka za veliko družino, pri otroških dodatkih pa bi bili lahko upravičeni največ za tri otroke...

Najprej želimo pojasniti, da imamo v Republiki Sloveniji sistem socialne varnosti, ki je sestavljen iz:

- sistema socialnega zavarovanja (pravice na podlagi zavarovanja - npr. pokojninskega, invalidskega zavarovanje, zavarovanja za primer brezposelnosti, zavarovanja za starševsko varstvo) in
- sistema socialnega varstva (denarne pomoči in družinski prejemki - npr. denarna socialna pomoč, otroški dodatek, znižano plačilo vrtca).

Do pravic na podlagi zavarovanja so upravičene le osebe, ki so vplačevale ustrezne prispevke za zavarovanje.

Osnovna funkcija pokojninskih sistemov je zagotavljanje finančne varnosti v starosti ali invalidnosti, ko si posameznik ni več sposoben s svojim delom zagotavljati sredstev za preživetje. Pokojninsko zavarovanje je poleg zdravstvenega zavarovanja najpomembnejše področje sistema socialne varnosti. Že sam pojem pokojninsko in invalidsko zavarovanja pove, da gre za pravice, ki izhajajo iz zavarovanja in so rezultat vplačevanja prispevkov v to obliko zavarovanja. Tako na primer zavarovanec lahko uveljavi pravico do starostne pokojnine ob določeni zakonski starosti zgolj v primeru, če je dopolnil 15 let zavarovalne dobe. Pravice iz obveznega zavarovanja so neodtujljive osebne pravice, ki jih ni mogoče prenesti na drugega in ne podedovati.

Med pravice iz socialnega zavarovanja sodijo tudi pravice iz zavarovanja za starševsko varstvo, in sicer so do njih upravičeni vsi zavarovanci za starševsko varstvo v RS:

- pravica do (materinskega, očetovskega, starševskega) dopusta,
- pravica do (materinskega, očetovskega, starševskega) nadomestila,
- pravice iz naslova krajšega delovnega časa,
- pravica do plačila prispevkov v primeru štirih ali več otrok,
- pravica do nadomestila v času odmora za dojenje.

Pri upravičenosti do pravic iz socialnega varstva so predpisani različno strogi pogoji (za uveljavljanje pravic tujcev) glede na namen posamezne pravice. Ker imajo transferji z našega področja v večini socialno naravo, je po našem mnenju nedopustno, da bi tujcem dodeljevali nižjo višino socialnih transferjev, saj bi bilo to v nasprotju z ustavno prepovedjo diskriminacije pred zakonom (gmotno stanje). Skladno z veljavno zakonodajo je dopustno omejiti dostop tujcem do posameznih pravic (v kolikor je to utemeljeno), ne pa do različnih višin pravic.

Glede denarne socialne pomoči (skupaj z vsemi njenimi izrednimi oblikami) in varstvenim dodatkom pojasnujemo, da so do te pravice upravičeni (3. člen Zakona o socialno varstvenih prejemkih; v nadaljevanju: ZSVarPre):

- državljani ali državljanke Republike Slovenije, ki imajo stalno prebivališče v Republiki Sloveniji,
- tujci ali tujke pa le v primeru, če imajo dovoljenje za stalno prebivanje in stalno prebivališče v Republiki Sloveniji,
- osebe, ki jim je priznana mednarodna zaščita in njihovi družinski člani, ki so na podlagi pravice do združitve družine pridobili dovoljenje za prebivanje v Republiki Sloveniji in imajo prijavljeno stalno oziroma začasno prebivališče v Republiki Sloveniji in
- pravico do denarne socialne pomoči in varstveni dodatek lahko uveljavljajo tudi osebe, ki ta socialno varstvena prejemka lahko uveljavljajo na podlagi mednarodnih aktov, ki obvezujejo Republiko Slovenijo.

Iz zgoraj navedenega izhaja, da so priseljenci običajno tujci iz druge alineje, ki pa so lahko do denarne socialne pomoči (in varstvenega dodatka) upravičeni le pod pogojem, da imajo dovoljenje za stalno prebivanje in stalno prebivališče v RS. Opozoriti želimo, da je v 52. členu Zakona o tujcih določeno, da se dovoljenje za stalno prebivanje lahko izda tujcu, ki pet let neprekinjeno prebiva v RS na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje, kar je varovalka glede dodeljevanja pravic tujcem.

Glede tujcev iz druge alineje želimo opozoriti, da gre za relativno majhen krog ljudi, ki jim je priznan status begunca z mednarodno zaščito po Zakonu o mednarodni zaščiti, ki pa je v postopku spremembe (predlog je v delu naravnani v zmanjšanje pravic teh ljudi) - zakon je v pristojnosti Ministrstva za notranje zadeve. Ta posebna kategorija je tujcev zaradi izjemnih okoliščin upravičena do minimalnih sredstev za preživljanje za čas bivanja v naši državi.

V zadnji alineji so tujci, ki so državljani članic EU. Iz drugega odstavka 3. člena ZSVarPre namreč izhaja, da Republiko Slovenijo, kot podpisnico Pogodb EU, obvezujeta tudi Uredba št. 492/2011 o prostem gibanju delavcev v Uniji in Direktiva 2004/38 ES o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic. Pri tem je treba poudariti, da je uredba v celoti zavezujoča in neposredno uporabna v vseh državah članicah, direktivo pa je treba implementirati v pravni red, vendar velja, da v kolikor je država ne implementira le ta učinkuje proti državi članici neposredno in se posameznik lahko sklicuje nanjo (npr. pred sodiščem). Uredba in direktiva ločita med državljani EU, ki so delavci in tistimi,

ki to niso. 3. člen ZSVarPre so tako zajeti le delavci (zaposleni) iz drugih držav članic EU in ne tudi brezposelni državljani držav članic EU. Do denarne socialne pomoči in drugih pravic po ZSVarPre so tako upravičeni tudi ti tujci (delavci državljani članic EU), ki imajo status delavca v naši državi.

V povezavi z denarno socialno pomočjo in varstvenim dodatkom sta tesno povezani tudi naslednji pravici:

- pravica do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje in
- pravica do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev.

Za navedeni pravici veljajo enaki pogoji kot za denarno socialno pomoč/varstveni dodatek.

Glede subvencije najemnine pojasnujemo, da so načeloma upravičeni le državljani Republike Slovenije, razen v primeru tujcev, državljanov EU, ki so lahko upravičeni do te pravice ob pogoju vzajemnosti (skladno s 160. členom Stanovanjskega zakona; v nadaljevanju: SZ-1) - po naših podatkih (do sedaj) vzajemnosti ni v nobeni državi članici EU, zato se načeloma ta določba ne uporablja.

Pri subvenciji malice in kosila so lahko upravičeni vsi otroci ne glede na državljanstvo - prosilci za azil so upravičeni do brezplačne malice. Menimo, da je to področje primerno urejeno.

Pri znižanem plačilu vrtca so lahko upravičeni tudi tujci, če so zavezanci za dohodnino. "Osnovni pogoji" za pridobitev navedene pravice (tudi tujcev) so določeni v Zakonu o vrtcih, medtem ko je v Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev le dohodkovna lestvica. Zakon o vrtcih je v pristojnosti Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport.

Za pridobitev pravic do družinskih prejemkov Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih določa različne pogoje in sicer:

- pravico do starševskega dodatka ima mati/oče 77 dni od rojstva otroka, če imata mati in otrok stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in dejansko živita v Republiki Sloveniji;
- pravico do pomoči ob rojstvu otroka ima mati ali oče s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki dejansko živita v Republiki Sloveniji;
- pravico do otroškega dodatka ima eden od staršev ali druga oseba za otroka s prijavljenim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki dejansko živi v Republiki Sloveniji;
- pravico do dodatka za veliko družino ima eden od staršev, če imajo eden od staršev in otroci skupno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in dejansko živijo v Republiki Sloveniji;
- pravico do dodatka za nego otroka ima eden od staršev ali druga oseba, če ima otrok stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in dejansko živi v Republiki Sloveniji;
- pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek ima eden od staršev ali druga oseba, če imata otrok in eden od staršev ali druga oseba stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in dejansko živita v Republiki Sloveniji.

V večini primerov je pogoj stalno prebivališče enega od staršev in/ali otroka, le pri pravici do otroškega dodatka je pogoj prijavljeno prebivališče (začasno ali stalno) otroka. V vseh primerih pa je pogoj za pridobitev pravic dejansko prebivanje enega od staršev in/ali otroka. Menimo, da je navedena ureditev pravic do družinskih prejemkov ustrezna, saj bi bilo razlikovanje na podlagi državljanstva v nasprotju z ustavno prepovedjo diskriminacije pred zakonom. S spoštovanjem,

Pripravil:
Marko Bučar
VIŠJI SVETOVALEC

Štefan Lepoša
GENERALNI DIREKTOR

Vročiti:

- Urad vlade RS za komuniciranje, gp.ukom@gov.si - elektronsko

